

Bibliografische gegevens**Titel:** Het ambachtelijke bedrijf in de laatmiddeleeuwse stad**Auteur:** Rien Huiskamp**Uitgeverij:** SPA Uitgevers, Zwolle

Het ambachtelijke bedrijf in de laatmiddeleeuwse stad

Jan Kees Looise

Tijdschrift voor HRM besteedt de laatste jaren meer aandacht aan de geschiedenis van HRM. Kennis van deze geschiedenis kan het inzicht vergroten in de ontwikkeling van organisaties, arbeidsrelaties en het 'management' daarvan en daarmee een bijdrage leveren aan het begrijpen van huidige en toekomstige ontwikkelingen op het vakgebied. Boven genoemd boek van Rien Huiskamp past in deze benadering, al moet de lezer wel enige moeite doen om de relatie met het hedendaagse HRM te leggen.

Het boek richt zich namelijk op een vroege fase van arbeidsrelaties: de late middeleeuwen, toen er van duidelijk uitgekristalliseerde organisaties, arbeidsrelaties en HRM nog weinig sprake was. Verder gebruikt Huiskamp een aantal voor HRM-onderzoek nogal ongewone onderzoeksmethoden: archeologisch onderzoek, bestudering van historische schriftelijke bronnen (vooral 'keuren', door de plaatselijke overheid opgestelde regelingen voor het functioneren van de gilden) en zelfs archeologische experimenten en afbeeldingen uit de middeleeuwen. Het resultaat is een combinatie van een historisch (zelfs archeologisch) en arbeids-sociologisch boek. Naast diepgaande informatie over een viertal oude ambachten (pottenbakkerijen, brouwerijen, leerlooierijen en vollerijen) levert dit ook interessante en relevante inzichten op HRM-gebied op. Voor elke van de vier ambachten en verspreid over een vijftiental Zuid- en Noord-Nederlandse middeleeuwse steden bestudeert Huiskamp de bedrijfsvoering, het werk, de regelgeving en de arbeidsrelaties. Hierdoor ontstaat een gedetailleerd en redelijk representatief beeld. Hieruit blijkt dat onderwerpen als bedrijfsvoering, werk, regelgeving en arbeidsrelaties ook in kleine veelal nog rudimentaire organisaties van zo'n zeshonderd jaar terug

al een belangrijke rol spelen. Zo wordt in alle vier de ambachten voor de markt geproduceerd, zij het onder strenge kwaliteitsregels en -controles van de plaatselijke overheid. De werkplaatsen worden in principe geleid door een 'meester', maar behalve vakmanschap spelen daarbij ook zakelijk inzicht, leidinggevende capaciteiten en wel of geen eigendom van de productiemiddelen een belangrijke rol. In alle ambachten is sprake van serieproductie en planmatige bedrijfsvoering. Taaksplitsing komt eveneens voor in alle ambachten (ruim vier eeuwen vóór Taylor!) en hetzelfde geldt voor uitbesteding. Verder is er de nodige aandacht voor opleiding van nieuwe arbeidskrachten, afhankelijk van de vaardigheden die voor een goede uitoefening van het ambacht nodig zijn (voor sommige meer en andere minder). Beloning, werktijden en arbeidsomstandigheden zijn gedetailleerd in de ambachtskeuren geregeld, vergelijkbaar met onze huidige cao's. Op een aantal HRM-onderwerpen is er dus minder nieuws onder de zon dan we vaak geneigd zijn te denken. Behalve informatie over het voorkomen van verschillende HRM-elementen in de laatmiddeleeuwse ambachten, biedt het boek ook inzicht in de samenhang van die elementen. Bestudering van producten, productieprocessen, technologieën, marktomstandigheden per ambacht maakt ook duidelijk hoe bepalend deze zijn voor zaken als onderlinge verhoudingen, taakverdeling, aanstelling, opleiding en beloning. Zo wordt begrijpelijk waarom in het ene geval voor een loondienstrelatie wordt gekozen en in het andere voor uitbesteding, een situatie die ook vandaag de dag weer actueel is. De HRM-lezer die bereid is de nodige geschiedenisfeiten tot zich te nemen en over dit soort analogieën na te denken wacht een mooie beloning. Daarbij komt dat het boek aantrekkelijk is vormgegeven, prettig leesbaar is en voorzien van veel prachtige illustraties in relatie tot de vier bestudeerde ambachten. Het lezen en bekijken van dit boek is dus zeker aan te bevelen. Een minpuntje betreft de slotbeschouwing over de vraag of de middeleeuwse ambachten moeten worden gezien als proto-kapitalisme, oftewel als een voorloper van het latere kapitalisme. Die vraag staat nogal ver af van de centrale vraagstelling van het boek: hoe verloopt de bedrijfsvoering en wat is de inzet van arbeidskrachten in ambachtelijke werkplaatsen in de laatmiddeleeuwse stad? Een duidelijke afsluitende conclusie met betrekking tot deze vraag was beter op zijn plaats geweest dan het aanhaken bij een discussie waarover door historici boekenkasten zijn volgeschreven. Ondanks deze kanttekening is het boek voor HRM-ers zeker de moeite waard om kennis van te nemen.

Jan Kees Looise

Jan Kees Looise is emeritus-hoogleraar HRM aan de Universiteit Twente en redactielid van het Tijdschrift voor HRM